

Nevyhazujte – dejte věci kolovat

příprava ALENA REHÁKOVÁ foto ARCHIV ČLENŮ REUSE FEDERACE, FREEPIK.COM

ZNÁME MNOHO KOLOBĚHŮ, TŘEBA VODY V PŘÍRODĚ, KOLOBĚH ROČNÍCH OBDOBÍ NEBO LIDSKÉHO ŽIVOTA. DŮLEŽITÝ JE I KOLOBĚH VĚCÍ – TĚM, KTERÉ JIŽ NEPOTŘEBUJEME, MŮŽEME DÁT DRUHOU ŠANCI PROSTŘEDNICTVÍM REUSE CENTER A NÁBYTKOVÝCH BANK. O TOM, JAK TATO CENTRA FUNGUJÍ A CO JE JEJICH ÚKOLEM, JSME SI POVÍDALI S EVOU ŠTIBINGEROVOU Z REUSE FEDERACE.

DO REUSE CENTRA MŮŽEME ODNĚST NAPŘÍKLAD:

- věci do domácnosti – hrníčky, talíře, přístroje, misky, kuchyňské ruční nářadí...
- hračky – stavebnice, skládačky, šlapací autíčka...
- potřeby pro miminka – deky, hračky, láhve...
- kancelářské a školní potřeby – sešity, pořadače, penály, kancelářský nábytek...
- kreativní materiál – pletací příze, šicí potřeby, jehlice, látky...
- vybavení dílny – ruční nebo akumulátorové nářadí, spojovací materiál...
- bižuterie – náušnice, brože, náramky, přívěsky...
- galanterie – tašky, kabelky, batohy...
- zahradkářské a péstitelské potřeby – květináče, misky, konve...
- malý nábytek, větší nábytek patří do nábytkových bank
- chovatelské potřeby – klece, misky, hračky...
- dekorativní předměty – sošky, vázy, svícny...
- sportovní potřeby
- knihy, časopisy, CD, DVD, gramofonové desky...
- hudební nástroje
- retro předměty – sklo, porcelán, obrazy, kufr...

Reuse je návrat funkčních věcí do oběhu namísto velmi rychlého řešení – vyhazování. Jaké je povědomí lidí o této možnosti?

Povědomí veřejnosti o možnostech darovat nevyužívané věci z domácnosti místo jejich odložení na sběrných dvorech pomalu roste. V Čechách i na Slovensku přibývá míst, která se věnují sběru a následnému návratu věcí do oběhu. Stejně tak v populaci roste zájem o odpovědné nakládání s odpady, kam patří i prevence vzniku odpadu. Navracíme se vlastně k principům, které předešlé generace velmi dobře znaly – nezabývat se funkčních věcí, upřednostnit kvalitu před kvantitou, rozbité opravovat, hledat jiné možnosti využití.

Jak se vyvíjí spotřebitelské chování v uplynulých letech?

Žijeme v čase blahobytu a nadspotřeby, kdy si velká část z nás může dovolit kupovat i to, co nepotřebuje. Podléháme trendům a častěji obměňujeme oblečení, nábytek, elektroniku. S tím přichází i předčasné ukončení životního cyklu produktů, když se věci zbavujeme proto, že vyšly z módy, nudí nás nebo zkrátka zatoužíme po novějším modelu místo toho, abychom je nahradili až v momentě, kdy opravdu doslouží.

Jaké je základní poslání reuse center a nábytkových bank?

Reuse centra a nábytkové banky vznikají proto, aby se právě tyto funkční věci, které z nějakého důvodu už nepotřebujeme, nestaly zbytečným odpadem. Nábytkové banky sbírají nábytek a základní vybavení do domácnosti a přerozdělují je bezplatně těm, kteří je potřebují. Je to forma sociální služby, která je nejvíce viditelná v době mimořádných událostí, jakými jsou živelné katastrofy

nebo různé krize, avšak má velký efekt v jakémkoliv období. Jedná nábytková banka podpoří ročně přes 1 500 osob a rozdělí přes 100 tun vybavení. Reuse centra jsou místa, která nabízí občanům možnost věnovat nepotřebné funkční věci z domácnosti (často se jedná o nádobí, sportovní potřeby, menší kusy nábytku, dětské potřeby), které následně nabízí za symbolické ceny k dalšímu prodeji. Často rozšiřují své služby o kurzy, na kterých vzdělávají účastníky v základních řemeslných dovednostech, jako je úprava oděvů, opravy spotřebičů nebo drobné truhlářské práce. Znovu tak ožívá kultura opravitelnosti, prodlužování životnosti výrobků, bastlení a kutilství.

Někteří lidé mohou mít představu, že se jedná o neatraktivní prostory, zaplněné množstvím harampádí. Jak je to doopravdy?

To je velký mýtus, který se postupně daří vyvracet. Vždy záleží na konkrétním provozovateli, ale je zde patrná inspirace zahraničím, kde je nákupní zážitek z Reuse obchodu srovnatelný s návštěvou běžného obchodu. Dokonce se objevují i místa, která na první pohled působí jako prvotřídní butiky, jen zboží v nich není nové. Často nabízí velmi originálně opravené, renovované nebo upcyklované kousky.

Kdo jsou zákazníci těchto center?

Zákazníkem může být kdokoliv z nás. Pro někoho je motivací k nákupu z druhé ruky potřeba udržitelného přístupu k životnímu prostředí, jiný hledá originální designovky či retro unikáty, pro dalšího je to podpora daného reuse centra a jeho další činnosti a někdo jen potřebuje místo, kam smysluplně odevzdá věci, které už nepotřebuje.

Kdo tato centra zřizuje a jak jsou financována?

Provoz i financování je v případě reuse center velmi různorodé. Často vznikají z iniciativy jednotlivců, kteří mají potřebu změny. Začátky nebývají snadné, velkou pomocí může být součinnost obce, která poskytne prostory. Samosprávy, které si uvědomují důležitost prevence vzniku odpadu, zřizují tzv. reuse pointy, místa při sběrných dvorech, kam lze věci v dobrém stavu odložit namísto jejich spálení či skládkování. Pokud tyto reuse pointy spolupracují s místním reuse centrem, potažmo nábytkovou bankou, hovoříme o reuse systému, který by měl být finančně podpořen z veřejných zdrojů, tak jak je tomu v mnohých případech v zahraničí.

Čím jsou tato centra výjimečná a co je spojuje?

Jednoznačně nadšení a odhodlání jednotlivců. Reuse centra často fungují jako enviromentální sociální podniky, jejichž smyslem není pouze generovat zisk, jako je tomu u bazarového prodeje, ale pozitivně ovlivnit svůj region, ulevit od velkoobjemového odpadu z domácností, vytvářet pracovní příležitosti pro specifické skupiny lidí, vzdělávat a inspirovat k udržitelnějšímu způsobu života.

Jaká je situace v této oblasti v Evropské unii? Které země jsou pro nás inspirací?

Velká inspirace přichází ze západní Evropy i Skandinávie, kde je nakupování v reuse obchodech rovnocennou alternativou k návštěvám obchodních řetězců. Stále to má však k ideálu daleko a stojí před námi obrovská výzva.

Věnují se některá z reuse center i opravám nebo renovacím, resp. dalším činnostem?

Tam kde to provozní a personální kapacity umožňují, se k prodejním aktivitám přidávají i ty komunitní, často zaměřené na získávání praktických dovedností (opravy, 3D tisk náhradních dílů, renovace, čalounění) nebo kreativní techniky (šití, záplatování, upcycling, dekorování). Populární jsou swapy neboli bezplatné výměny přebytků z domácnosti, kdy se ve vyhrazeném čase sejdou lidé a přinesou nevyužívané věci ze svých domácností a nabídnou je k dalšímu využití. Na oplátku si mohou odnést to, co sami potřebují. Smyslem je nehromadit funkční věci doma, ve sklepě, na půdě, ale využívat je a nechat dál kolovat. Šetříme tím přírodní zdroje a velký benefit pocítíme i ve formě značné finanční úspory.

Co mohou lidé do reuse centra donést? A co ne?

Do reuse centra nepatří rozbité a neúplné věci. Ne všechna disponují dílnou s odborným personálem. Ideální je domluvit se s provozovatelem, jaké věci přijímá, do hry vstupuje jak sezónnost, tak kapacitní možnosti daného místa.

Jaké jsou cíle Reuse federace?

Naše cíle jsou opravdu velké. Usilujeme o vytvoření funkčního reuse systému, který by umožnil občanům smysluplně nakládat s nepotřebnými věcmi. Takové řešení potřebuje oporu v legislativě, podporu v regionech a je též nezbytné, aby i výrobci převzali svůj díl odpovědnosti za to, co bude s jejich produkty na konci životního cyklu. Reuse federace se podílí na definování národních cílů, které odrážejí aktuální potřeby i poznatky z reuse praxe, participuje na výzkumných projektech, přináší konkrétní řešení pro kraje i obce, nastavuje metodiky a podporuje ty organizace, které se chtějí aktivně zapojit.

Proč se stát členem federace?

Naši členové tvoří ekosystém sdíleného know-how, navzájem se inspirují, doplňují a pomáhají si růst. Jsou opravdovými hybateli ve svých regionech. Federace jim poskytuje platformu pro vzdělání, rozvoj, konzultace a v neposlední řadě díky propojení na evropskou síť RREUSE i inspiraci ze zahraničí.

Aj na Slovensku postupne vznikajú reuse centrá a nábytkové banky. Príkladom je KOLO – Bratislavské centrum opätovného použitia, ktoré funguje od roku 2022. Jeho cieľom je predchádzať vzniku odpadu. KOLO má nielen environmentálny, ale aj sociálny, edukačný a komunitný rozmer. Na tomto mieste dostávajú zachovalé a stále využiteľné predmety druhú šancu. Obyvatelia sem môžu bezodplatne priniesť predmety, ktoré už doma nevyužívajú. A odniesť si také, ktoré sa im zídu. Príspevky sa pohybujú v rozmedzí od 0,50 eur do 25 eur. Vo výnimočných prípadoch, napríklad pri starožitnostiach, nových predmetoch či umeleckých dielach, je stanovený individuálny príspevok. Všetky príspevky sú súčasťou verejnej zbierky určenej na ochranu životného prostredia. KOLO zároveň ponúka priestor, kde si ľudia môžu opraviť predmety a predĺžiť ich životnosť. Súčasťou je aj osvetové a kreatívne centrum pre obyvateľov Bratislavy a okolia. KOLO aktívne spolupracuje s neziskovým sektorom a organizáciami, ktoré pomáhajú sociálne slabším a znevýhodneným skupinám obyvateľstva.

„ Reuse je návrat funkčních věcí
do oběhu namísto velmi rychlého řešení
- vyhazování. “

KABINET CB, ČESKÉ BUDĚJOVICE

Zakladatelka reuse centra Kabinet CB Dana Kalistová po letech práce v neziskovém sektoru vnímala potřebu propojit nabídku lidí ochotných materiálně pomáhat s poptávkou osob v tíživé životní situaci. Pronajala si sklad, ze kterého následně vznikl reuse sociální podnik. K prvotnímu přerozdělování vybavení a nábytku se přidaly další aktivity v podobě autorské tvorby z vyřazených materiálů, vzdělávací kurzy nebo půjčovna nádobí. V současné době provozuje s. r. o. jako sociální podnik pro aktivity v oblasti reuse, a neziskovou organizaci věnující se edukaci veřejnosti v oblasti prevence vzniku odpadů, celé téma propojuje i s kulturním přesahem. Kabinet CB byl založen v roce 2019, provoz financuje většinou z podnikatelské činnosti v kombinaci s prostředky z veřejných zdrojů. Zaměstnává lidi se sníženým uplatněním na trhu práce. Primárně cílí na sociální a environmentální oblast a snaží se o propojení principů reuse s kulturním sektorem, zákazníci tak podpoří všechny tři tyto pilíře (životní prostředí, pomoc potřebným i udržitelnou kulturu). Dana plánuje spustit v jihočeské metropoli první cirkulární obchodní dům, jehož pilotní fázi nyní testuje.

SWAP STORE, CHOTĚBOŘ, ŽDÍREC NAD DOUBRAVOU

První kamenný swap obchod spustila Antonie Fendrych v srpnu 2022 v Chotěboři, protože vnímala ve svém okolí přesycení textilem, mnohdy kvalitním, avšak nevyužívaným. V listopadu loňského roku posunula tento koncept na novou úroveň otevřením butikového obchodu s použitou módou v nedalekém Ždírci nad Doubravou. Elegantní prostory a čistý nadčasový design ve spojení s výběrovými kusy textilu z druhé ruky oslovují i náročnou klientelu nejen z přilehlých obcí. Díky přístupu majitele objektu a lokální podpoře je projekt SWAP STORE ekonomicky soběstačný. Velkým cílem Antonie je vznik franšizy, který vychází z přesvědčení, že každé město si zaslouží mít permanentní swap, který podpoří koloběh funkčních věcí mezi občany místo dalšího nakupování a hromadění nevyužívaných věcí.

VESTIBUL INTERIÉR, OSTRAVA

V Ostravě vznikl v roce 2018 Vestibul Interiér s prvotní myšlenkou zastavit plýtvání krásným českým nábytkem a kvalitními nadčasovými kusy vybavení interiéru. Renovace nábytku a čalounění byly prvními nabízenými službami, postupně je doplnily kurzy či půjčovna vybavení. První roky financovala Kateřina Dvořáčková provoz projektu, jehož název vznikl i díky ostravskému textaři Jiřímu Krhutovi, z vlastních zdrojů a teprve po šesti letech se provoz stává ziskovým. Jak sama říká, jednoduše předběhli dobu. Jakožto architektka dokáže Kateřina citlivě pracovat s prostorem i jeho vybavením. Závazkem pro veškerou činnost společnosti je udržitelnost, kterou charakterizuje i půjčovna nábytku, stylového vybavení pro konference, festivaly, firemní i soukromé akce. V zapůjčených kreslech sedí v útulných šatnách i hvězdy světového formátu na hudebním festivalu Colors of Ostrava.